

Protocol
Echtscheiding

*En wanneer wordt het nou
weer gewoon?*

Inhoudsopgave protocol echtscheiding

Inleiding	pag 2
Een schoolbreed beleid voor echtscheiding	pag 3
Professionaliseren van leerkrachten	pag 4
Echtscheiding in de zorgroute	pag 7
Alledaagse begeleiding	pag 8
De leerkracht en de groep	pag 10
Gesprekken met kinderen	pag 11
Omgaan met ouders	pag 12
- Ouderbetrokkenheid	pag 13
- gesprekken met ouders	pag 13
- Informatieplicht	pag 13
- wederzijdse verwachtingen van school en ouders	pag 15
Doorgaande lijn naar voortgezet onderwijs	pag 17
Evaluatie van het beleid echtscheiding	pag 17
Bijlages:	
1. verwerkingsvormen en achtergrondinformatie	
2. groepsinventarisatie echtscheiding	
3. schoolbrede inventarisatie echtscheiding	
4. vragenlijst naar aanleiding van scheidingsmelding	
5. tips voor ouders om je kind bij echtscheiding te helpen	

Inleiding

Echtscheiding komt vaak voor in onze samenleving: één op de drie huwelijken eindigt in een echtscheiding. Van alle kinderen op de basisschool maakt circa 15% een echtscheiding mee. Voor veel kinderen heeft een echtscheiding –tijdelijk of langdurig- negatieve gevolgen.

Kinderen laten bijvoorbeeld veranderingen zien in gedrag, leerprestaties of in sociaal-emotioneel welbevinden. Het merendeel van de kinderen ervaart milde problemen, maar bij een deel zijn de problemen heftiger en kunnen deze zelfs voortduren tot in de volwassenheid. Op langere termijn gaat het met het grootste deel van de kinderen weer goed. Een flinke minderheid behoudt echter problemen, bijvoorbeeld agressief gedrag, vandalisme, blowen, drinken, depressieve gevoelens, problemen in vriendschapsrelaties, een laag zelfbeeld, problemen op school of een zwakkere band met een van beide ouders. *Ook op onze school maken veel kinderen een echtscheiding mee: X % van de kinderen komt uit een gebroken gezin.*

Gezien het feit dat in Nederland één op de drie huwelijken uitmondt in een echtscheiding, gezien het grote aantal kinderen in de basisschoolleeftijd dat een echtscheiding doormaakt, gezien de negatieve invloed die echtscheiding –of het achterwege blijven van begeleiding ten tijde van echtscheiding- kan hebben op de ontwikkeling van kinderen, gezien de recente ontwikkelingen in het onderwijs- en jeugdbeleid, gezien de belangrijke rol van de school in de samenleving en gezien de doorslaggevende samenwerking tussen school en ouders, vinden we het op onze school belangrijk dat alle kinderen die een echtscheiding meemaken, volgens een duidelijk schoolbreed protocol begeleid worden op school.

Met dit protocol leggen we vast hoe wij het omgaan met echtscheiding willen opnemen in het schoolbeleid en in de dagelijkse praktijk op onze school. We zien en gebruiken het protocol niet als keurslijf, maar als een praktische handreiking voor het team om op school op een professionele, planmatige manier met echtscheiding om te gaan. Doel is het kind zo goed mogelijk te begeleiden en te ondersteunen tijdens een onrustige periode, zodat de ontwikkeling van het kind zo min mogelijk verstoord wordt.

Het protocol begeeft zich binnen de grenzen en mogelijkheden van de leerkracht en zorgt ervoor dat de leerkracht niet de rol van hulpverlener krijgt toebedeeld: de leerkracht observeert, signaleert en handelt in overleg met IB (interne begeleiding), collega's en indien nodig met een zorgteam op school.

Een schoolbreed protocol voor echtscheiding

In de inleiding hebben we beschreven dat echtscheiding vaak voorkomt in Nederland, dat een groot deel van de kinderen die een echtscheiding meemaken op de basisschool zit, en dat ook wij op school regelmatig geconfronteerd worden met gevallen van echtscheiding. Zonder de juiste aandacht en begeleiding kan echtscheiding negatieve sporen nalaten op de ontwikkeling van een kind. Dit heeft ook zijn weerslag op de leerresultaten van de kinderen.

Onze school wil graag een bijdrage leveren aan het signaleren en zo goed mogelijk begeleiden van kinderen die zich voor, in of na een echtscheidingssituatie bevinden. We hebben een belangrijke signalerende rol, willen elk kind passend onderwijs bieden, zien kinderen dagelijks, zijn een veilige en constante factor in hun leven en hebben een frequent en goed contact met de ouders van het kind. Dit alles maakt dat we de aangewezen plaats zijn om bij echtscheiding eerste hulp en begeleiding te bieden aan een kind, binnen de grenzen van onze rol als leerkracht of school.

Op school hanteren we een schoolbreed protocol voor echtscheiding waarin we:

- problemen gerelateerd aan echtscheiding vroegtijdig signaleren en onderkennen;
- passende hulp bieden aan kinderen die betrokken zijn bij een echtscheiding zodat hun leerontwikkeling zo min mogelijk problemen ondervindt van de scheiding;
- een constructieve relatie onderhouden met beide ouders van het kind;
- neutraal blijven in alle echtscheidingssituaties.

In ons protocol ligt de nadruk op de dagelijkse begeleiding van het kind door de leerkracht, in samenwerking met IB. We bedoelen hiermee dat de leerkracht een belangrijke rol speelt in het opvangen van signalen en begeleiding van het kind in de periode van een echtscheiding op ogenschijnlijk alledaagse momenten. In het gros van de gevallen zal het hier gaan om de kleine momenten waarin de leerkracht contact heeft met het kind en laat merken dat zij de pijnlijkheid van bepaalde situaties erkent en begrijpt. De leerkracht heeft een belangrijke signalerende rol en biedt de eerste, alledaagse hulp op de werkvloer.

De leerkracht en/of IB-er moeten zeker niet de rol van hulpverlener krijgen. We moeten erop letten dat de betrokkenheid van leerkrachten bij echtscheiding niet zal omslaan in hulpverlenend gedrag. Ook zijn we als school geen partij in de echtscheiding van ouders.

Als de problemen boven de rol van de leerkracht of van IB uitstijgen, zullen zij doorverwijzen naar een geschikte persoon, zorgteam of hulpverleningsinstantie.

Zoals beschreven, hanteert onze school een protocol voor echtscheiding. Dit protocol hebben we beschreven en verantwoord in het schoolplan.

Het beleid en de concretisering ervan wordt eveneens gecommuniceerd naar ouders via de schoolgids.

Professionaliseren van leerkrachten

Onze school wil op een professionele manier omgaan met echtscheiding. We willen dat alle leden van het team een bepaalde basiskennis hebben over het omgaan met kinderen die te maken krijgen met echtscheiding, en dat ze in staat zijn deze basiskennis te vertalen naar de onderwijspraktijk. Voor het professionaliseren van de leerkrachten ondernemen we de volgende stappen:

- alle leerkrachten lezen dit protocol
- deskundigheidsbevordering van het team mbt gespreksvoering en begeleiding van kinderen
- alle leerkrachten kunnen in overleg hulp krijgen van IB.

Door meer informatie te krijgen en door de begeleiding van IB op de werkvloer, krijgt het team meer mogelijkheden om kennis en begrip over de invloed van echtscheiding op het kind te vergroten. Het professionaliseren van de leerkrachten biedt extra kansen om het contact met het kind en met de ouders en het inzicht in de situatie te vergroten. Hierdoor kan de leerkracht in haar eigen klas van een ogenschijnlijk klein, alledaags moment veel meer maken; op onze school maakt de leerkracht het verschil voor het kind dat een echtscheiding doormaakt.

Echtscheiding in de zorgroute

Veel kinderen die een echtscheiding doormaken of doorgemaakt hebben, hebben (tijdelijk) een specifieke onderwijs- of zorgbehoefte en behoefte aan extra aandacht. Op onze school vinden wij het belangrijk dat deze zorg dicht bij het kind begint: in de klas, bij de leerkracht die op groepsniveau signaleert, interpreteert en snel en doeltreffend kan handelen. Dit doet hij/zij in overleg met IB, mogelijk de vertrouwenspersoon op school en in lastigere situaties met het zorgteam.

Hoewel niet voor alle kinderen in echtscheidingssituaties geldt dat ze problemen ontwikkelen, geldt wel dat het grootste deel van de kinderen een onrustige, onzekere en emotionele periode doormaakt waarin aandacht, steun en extra begeleiding op school, welkom zijn.

Het beleid voor echtscheiding passen we in en werken we concreet uit in de zorgroute die we volgen. Deze zorgroute sluit aan bij de recente ontwikkelingen binnen de zorgstructuur van het Nederlands onderwijs- en jeugdbeleid. We bieden een passende onderwijsplek aan alle leerlingen.

In het kader van de Transitie Jeugdzorg werken we nauw samen met de gemeente, die onder andere verantwoordelijk is voor de jeugdhulp. In deze zorgroute onderhouden we daarom een nauw contact met de opvoedingsondersteuner en hulpinstanties zoals de LEV-groep. Op deze manier hebben we korte lijntjes naar betrokken professionals, kunnen we snel en doeltreffend handelen en borgen we de kwaliteit voor de zorg die we in samenwerking met elkaar bieden.

De zorgroute die we hanteren voor echtscheiding sluit in grote lijnen aan bij de niveau's van zorg die we op school volgen in het kader van passend onderwijs. Hieronder geven we in schema weer hoe echtscheiding een plaats krijgt in de zorgroute.

Echtscheiding in de zorgroute	Vervolgacties
<p>Stap 1 Observeren, signaleren en begrijpen De leerkracht observeert en signaleert belemmeringen in de ontwikkeling van de leerling en interpreteert deze signalen. Ze vertaalt de signalen naar een concrete onderwijs- of zorgbehoefte voor de leerling. We verwachten van ouders dat ze de leerkracht op de hoogte stellen van een (mogelijke) scheiding.</p>	
	<p>Overleg met IB Overleg/ gesprek met ouders Gesprek met leerling Verslaglegging door leerkracht</p>
<p>Stap 2 Het kind begeleiden en ondersteunen Op basis van de zorgbehoefte van het kind begeleidt en ondersteunt de leerkracht het kind in de alledaagse situaties</p>	
	<p>Overleg met IB Overleg/ gesprek met ouders Gesprek met leerling Verslaglegging door leerkracht</p>
<p>Stap 3 Overleg met collega's De leerkracht bespreekt haar zorg met collega's en intern begeleider</p>	
	<p>Overleg met collega's Overleg met IB Overleg/ gesprek met ouders Gesprek met leerling Verslaglegging door IB</p>
<p>Stap 4 Bespreking in het zorgteam De leerkracht en IB zien een zorgelijke ontwikkeling bij het kind en melden het kind aan voor een leerlingbespreking in het interne zorgteam (IB+MT)</p>	
	<p>Overleg/ gesprek met ouders/ leerling Advies aan leerkracht Nader onderzoek Extra zorg van de school inzetten Hulp bieden of doorsturen naar CJG Eventueel doorwijzen naar ZAT Verslaglegging door IB</p>
<p>Stap 5 bespreking in het zorgadviesteam De problemen van het kind zijn te complex voor het interne zorgteam en behoeven een multidisciplinaire handelingsgerichte beoordeling in een zorgadviesteam (ZAT). Hierin zitten vertegenwoordigers van GGD, OCGH, leerplicht, LEV-groep, zorgloket, politie</p>	
	<p>Overleg/ gesprek met ouders/ leerling</p>

	Mogelijk deelname van ouders aan het ZAT Advies aan leerkracht Nader onderzoek Extra zorg inzetten Individueel handelingsplan Hulp bieden of doorsturen naar hulpinstanties Verslaglegging door IB
Stap 6 Nazorg en evaluatie Leerkracht, IB, intern zorgteam, ZAT evalueren de geboden adviezen, interventies, nazorg en knelpunten	

Alledaagse begeleiding

Anders dan anders

Bij een dreigende scheiding zal bij ouders en kinderen schaamte, onzekerheid en schuldgevoel overheersen en zal worden geprobeerd zo lang mogelijk de problemen binnenkamers te houden. Dit doen ouders, maar ook het kind, solidair als het is met zijn vader en moeder. De basis van het kind, de vader en moeder samen, dreigt ineen te storten. De onzekerheid bij het kind, de spanning thuis en de aanstaande scheiding kunnen ingrijpende gevolgen hebben die zich kunnen vertalen in velerlei gedragingen. Gedrag dat anders is dan normaal. Symptomen geven aan dat er iets aan de hand is. Uiteraard zijn deze symptomen niet onlosmakelijk verbonden met de scheiding van ouders. Er kan natuurlijk iets anders aan de hand zijn.

De kleuter 4-6 jaar:

Deze kinderen denken dat de ouder die vertrekt hen niet meer lief vindt. Ze gaan dan ook hun best doen om lief gevonden te worden. Ook kleuters kunnen terugvallen in gedrag, zoals weer gaan duimzuigen, onzindelijk worden of lichamelijke klachten krijgen, zoals buikpijn of misselijkheid.

Kinderen in de onderbouw van de basisschool 6-8 jaar:

Bij deze leeftijdsgroep zijn er vaak problemen als gevolg van een echtscheiding. Verdriet en gemis staan hierbij op de voorgrond. Begrip, troost en nabijheid door echt naar ze te luisteren kunnen zorgen voor enige geruststelling en gevoel van veiligheid. Kinderen kunnen vanaf deze leeftijd enigszins begrijpen wat een scheiding inhoudt en wat de gevolgen er van zijn. Ze piekeren vaak over een mogelijke verhuizing, of om het feit dat ze een ouder minder zullen zien. Vaak hebben zij ook schuldgevoelens over de scheiding en kunnen ze denken dat de scheiding hun schuld is. Ook komt het voor dat kinderen in deze leeftijd fantaseren dat het vanzelf wel weer goed komt met zijn ouders. Op deze manier proberen zij de pijn niet te voelen, maar als zij met deze hoop blijven lopen kan dat leiden tot aanpassingsproblemen en probleemgedrag.

Kinderen in de bovenbouw van de basisschool 9-12 jaar:

Deze kinderen willen geen partij kiezen tussen hun ouders en hebben daarbij last van tegenstrijdige gevoelens. Kinderen in deze leeftijd zullen sneller hun verdriet en gevoel van machteloosheid en eenzaamheid verbergen achter een intense boosheid. Zo kunnen ze het ene moment woedend zijn op beide ouders en de andere keer richten ze hun woede op de vertrekkende ouder. Ze zijn snel geneigd partij te kiezen voor één van beide en lopen zo het gevaar bij het conflict van hun ouders betrokken te raken. Dit is niet bevorderlijk voor hun eigen ontwikkeling. Typerend voor deze leeftijdsgroep is dat ze soms heel opstandig zijn en zich op een ander moment weer heel hulpeloos opstellen. Dit kun je vaak herkennen aan het dwangmatig willen zorgen voor anderen of juist aan bezig en controlerend gedrag.

Belangrijk is dat je als leerkracht de signalen onderkent:

- Het kind trekt zich terug, is stil en afwezig, angstig
- Het tegenovergestelde: het kind is overactief, te druk
- Agressief en prikkelbaar, overal kwaad om worden
- Het tegenovergestelde: het kind is introvert, ongeïnteresseerd
- Schoolprestaties zijn minder
- Overgevoelig, snel huilen, bedroefd
- Terugval in ontwikkeling (bijvoorbeeld duimzuigen, niet meer zindelijk, stotteren)
- Slechte lichamelijke conditie (slaapproblemen, vaak ziek, kwaaltjes)
- Niet samen met de andere kinderen aan het einde van de dag naar buiten gaan, maar achterblijven

Als het niet lukt om van het kind duidelijk te krijgen wat de oorzaken van de gedrags- en stemmingsveranderingen zijn is het voor de hand liggend om bij collega's je licht op te steken. Misschien dat zij informatie hebben die een en ander kunnen verklaren. Te denken valt aan de collega's die een broertje of zusje van het kind in de klas hebben. Is ook daar een verandering op te merken?

We vinden het op basisschool de Goede Herder belangrijk dat een leerkracht zijn kinderen kent. Een leerkracht die zijn kinderen kent, zal misschien eerder deze symptomen al zien en merken dat het kind een andere uitstraling heeft, zich anders voordoen dan 'normaal'. De bovengenoemde signalen zijn dan een bevestiging dat er werkelijk iets aan de hand is.

Dit hoef ik bij Mam
Noóit te eten.....

De leerkracht en de groep

De leerkracht is van wezenlijk belang, want het kind zit een groot deel van de dag op school en bij hem/haar in de klas. School is een veilige omgeving waarin regelmaat en zekerheid voor het kind bestaan. Het kind moet weten dat het zijn problemen kan 'wegparkeren' bij de leerkracht. Daarvoor is het voorwaarde dat deze leerkracht betrokkenheid toont. Het kind moet zich gesteund voelen omdat de leerkracht begrip heeft voor de situatie waarin het kind en het gezin zich bevinden. Afhankelijk van de leeftijd en de ontwikkelingsfase van de kinderen kan het zinvol zijn om het onderwerp scheiding in de groep ter sprake te brengen. Wees daarbij echter bewust van het effect dat het kinderen ook angstig kan maken met een scheiding van hun ouders te maken te krijgen, terwijl er niets aan de hand is. Wees hierin voorzichtig.

Het is echter een realiteit waar iedereen op een of andere manier wel eens te maken heeft gehad. In de familiekring, bij ouders van vriendjes en vriendinnetjes, bij de burens, of via de televisie kan het een gebeurtenis zijn waar iedereen een mening over heeft.

Geef daarom informatie, laat kinderen weten wat het is, maak het bespreekbaar. Er zijn meer kinderen die er mee te maken hebben (gehad). Voor kinderen is het belangrijk te weten dat ze niet de enigen zijn. Het kringgesprek is een goed middel. Gebruik de methode 'leefstijl', gebruik de lessen die over scheiding gaan. Laat kinderen vertellen over hun weekend bij papa of mama, of over het co-ouderschap, dat wil zeggen de ene helft van de week hier, de andere helft daar. Voorkom dat 'scheiden' een te dramatische, zware en negatieve kant krijgt.

In individuele gevallen van scheiding waarin het kind heen en weer geslingerd wordt, zich onzeker en verlaten voelt is het niet verstandig de vertrouwensband tussen jou als leerkracht en het kind in de groep open te breken en te schenden.

Met behulp van kinderboeken en – films (zie verwerkingsvormen) kunnen de belevenissen bespreekbaar gemaakt worden en even boven de dagelijkse realiteit getild worden.

Kies geen partij tussen de vader en moeder en geef geen oordeel, want dat kan het loyaliteitsprobleem bij het kind alleen maar versterken.

Geef de kinderen aan dat ze van beide ouders mogen houden, dat ze geen keuze hoeven te maken. De vraag is of het loyaliteitsprobleem door de ouders en familie juist geremd of gestimuleerd wordt. Helaas betrekken ouders hun kinderen dikwijls in de strijd en geven ze van elkaar een negatief beeld door aan de kinderen.

Daarom is het van belang voor de leerkracht te beseffen dat hij/zij naar gelang de leeftijd van het kind een bron van identificatie kan zijn, iemand waar rust en veiligheid vanzelfsprekend is. Gun het kind de luwte.

Gesprekken met kinderen

Het is zaak én vanzelfsprekend dat de leerkracht de oorzaak van de gesignaleerde veranderingen bij het kind opspoort. Ongeacht wat die oorzaak ook zal zijn moet de leerkracht zijn eigen rol niet onderschatten, zowel in het zoeken naar die oorzaak als wel in het helpen oplossen van een probleem. Het kind zit een groot deel van de tijd op school en bij hem/haar in de klas. De regelmaat en de betrouwbare mensen waarmee het kind te maken heeft zorgen voor een omgeving waarin een gesprek mogelijk moet zijn.

Praat met het kind!

In een afzonderlijk gesprek bespreken wat er aan de hand is. Geef het kind de ruimte om te vertellen waarom het anders is en anders doet dan voorheen. Maak het kind duidelijk dat het de ruimte heeft om verdriet (en andere gevoelens) te uiten.

Het kind zal misschien ontkennend en ontwijkend antwoorden. Laat hem/haar daar vrij in, laat het kind weten dat je veranderingen waarneemt, maar hecht er geen oordeel aan. Zeg dat je er een andere keer op terugkomt. De leerling heeft dan tijd en ruimte nodig om er over na te denken. Laat merken dat je er bent voor hem/haar, toon betrokkenheid zodat het weet dat hij/zij met problemen bij je terecht kan.

Omgaan met ouders

Ouderbetrokkenheid

In dit deel van het protocol gaan we in op de relatie die de school heeft met de ouders. Op school streven we een goed contact met ouders na, vanzelfsprekend ook voor, tijdens of na een echtscheidings situatie binnen een gezin. Ouders zijn en blijven primair verantwoordelijk voor hun kind! We verwachten dat ouders een ingrijpende gebeurtenis zoals een echtscheiding komen vertellen aan de leerkracht van hun kind.

Ouders hebben met de school samen een belangrijke rol bij het begeleiden van kinderen tijdens een echtscheiding. Aangezien zowel ouders als school eenzelfde doel nastreven – namelijk het zo goed mogelijk begeleiden van het kind bij de ontwikkeling en de extra ontwikkelingstaken die een echtscheiding met zich meebrengt- acht de school het van belang om een goed contact te hebben en te houden met ouders om problemen in de ontwikkeling van het kind zoveel mogelijk te voorkomen.

De school streeft daartoe met alle ouders een partnerschap na dat gebaseerd is op wederzijds vertrouwen en respect. In lastigere situaties kan de school dan terugvallen op een stabiele basis of relatie met de ouders.

Een echtscheiding is een onrustige periode die veel veranderingen en emoties met zich meebrengt. Ouders worstelen met verantwoordelijkheden, veranderingen, gevoelens en emoties. Onze school wil zo goed mogelijk omgaan met ouders in een roerige situatie, zonder een partij te worden in de echtscheiding of op de stoel van hulpverlener te gaan zitten. Bij de omgang met de ouders legt de school de focus altijd op de ontwikkeling van het kind, en niet op de begeleiding van de ouders. De school kan ouders wel adviseren naar laagdrempelige instanties of hulpverlening.

Gesprekken met ouders

De school kan indien gewenst in een periode van echtscheiding een aantal gesprekken met ouders voeren om op de hoogte te raken en te blijven van de situatie, en om de begeleiding van het kind zo goed mogelijk af te stemmen op de begeleiding die de ouders bieden.

De leerkracht voert daartoe geplande en ongeplande gesprekken met de ouders. De ongeplande gesprekken hebben het karakter van tussendoor gesprekken en zijn bedoeld als kort contactmoment van de leerkracht met de ouders. De leerkracht of IB voert ook een aantal geplande gesprekken met de ouders, namelijk:

- gesprek naar aanleiding van de scheidingsmelding;
- gesprek naar aanleiding van de ingevulde vragenlijst (zie bijlage 4);
- gesprek(ken) naar aanleiding van opgevangen signalen in de klas of op school.

Naast deze gesprekken voert de leerkracht ook de reguliere, geplande gesprekken zoals het tienminuten gesprek naar aanleiding van het rapport.

Informatieplicht

Iedere ouder heeft recht op informatie over zijn of haar kind. Er zijn echter wel verschillen. De ene ouder heeft recht op meer informatie dan de andere. Een enkeling heeft helemaal geen recht op informatie. Dat heeft te maken met de wettelijke hoedanigheid waarin de ouders verkeren. De wettelijke regeling van het gezag is door enkele wetwijzigingen complex geworden. In de meeste gevallen wordt gezamenlijk gezag van rechtswege verkregen als een kind wordt geboren tijdens een huwelijk van een man en een vrouw of van twee vrouwen of tijdens een geregistreerd partnerschap van een man en een vrouw of van twee vrouwen. In alle andere situaties wordt het gezag niet van rechtswege verkregen, maar is daarvoor een beslissing van de rechtbank nodig.

Voor ouders die met elkaar getrouwd zijn of samenwonen en die het gezag over hun kinderen hebben, is de situatie het gemakkelijkst. Ze krijgen steeds gezamenlijk alle informatie over hun kind.

Voor ouders die gescheiden zijn, die niet meer bij elkaar wonen en die wel het gezag hebben, ligt het niet anders. Zij hebben allebei recht op alle informatie over hun kind.

Ouders die geen gezag (meer) hebben over het kind, hebben ook recht op informatie over hun kind. (artikel 1:377 C van het burgerlijk wetboek). De ouder zal daar echter wel zelf om moeten vragen. De school hoeft uit zichzelf geen informatie te geven aan deze ouders. Als het om de vader gaat, moet deze bovendien het kind hebben erkend, anders heeft hij helemaal geen recht op informatie, ook niet als hij erom vraagt. Deze ouders hebben beperkt recht op informatie over hun kind. Het betreft alleen belangrijke feiten en omstandigheden zoals we die van alle kinderen verstrekken, dus informatie over schoolvorderingen en eventuele sociaal-emotionele ontwikkelingen op school. We willen als school niet gebruikt worden als informatiebron tegen de andere ouders.

En als het belang van het kind zich tegen informatieverstrekking verzet, dan hebben de ouders geen recht op informatie. Dit kan het geval zijn indien een rechter of psycholoog heeft geoordeeld dat het geven van informatie aan een ouder het kind zal schaden.

Wederzijdse verwachtingen school en ouders

Wat kunnen de ouders van de school verwachten?

- De school streeft een positief contact na met ouders, vanzelfsprekend ook ten tijde van een echtscheiding. De school onderhoudt op een positieve manier met beide ouders contact over de dagelijkse gang van zaken en de ontwikkeling van het kind en over alle belangrijke gebeurtenissen op school.
- De school stelt het welzijn en de ontwikkeling van het kind voorop, is geen partij in een echtscheiding en blijft neutraal tegenover beide ouders. Er kunnen zich altijd situaties voordoen waarin ouders botsen met dat wat de school in het belang van het kind acht. In die gevallen zal de school eventueel in samenwerking met het zorgteam of zorgadviesteam (ZAT) proberen dat conflict op te lossen.
- Er zal alles aan worden gedaan om te voorkomen dat de school betrokken wordt in een conflict tussen ouders. Mocht blijken dat ouders hun onderlinge relationele problemen op school of via de school beslechten, dan zal de school de ouders het dringende advies geven hulp in te schakelen of de ouders zo nodig doorverwijzen naar een (psycholoog-)mediator of maatschappelijk werk. Indien nodig is de school verplicht om een zorgmelding te doen bij Bureau Jeugdzorg.
- De school heeft informatieplicht naar ouders. Ook na een scheiding houden ouders allebei het recht op informatie over hun minderjarig kind. Als beide ouders met het gezag belast zijn, moet de school hen gelijk behandelen en van dezelfde informatie voorzien. Als slechts één ouder met het gezag belast is, heeft deze ouder de verplichting de andere ouder op de hoogte te houden van belangrijke zaken rondom het kind. Op basis hiervan gaat de school ervan uit dat gescheiden ouders de informatie die zij ontvangen van de school aan elkaar doorgeven. De school verstrekt alle informatie eenmalig aan de verzorgende ouder met gezag. Mochten de ouders het hier niet mee eens zijn, dan kunnen zij contact opnemen met de groepsleerkracht van het kind. Het komt voor dat de ouder met gezag liever niet heeft dat de informatie over het kind naar de ouder zonder gezag gaat. De school moet echter op basis van de informatieplicht ook in contact treden met de ouder zonder gezag als deze daarom vraagt, tenzij door de rechter anders bepaald is. De andere partij zal hiervoor eerst moeten instemmen.
- De school rapporteert op deze wijze gescheiden ouders op dezelfde manier als niet-gescheiden ouders via
  - Website
  - Ouderkrant
  - Informatieavonden
  - Inloopavonden
  - Gesprekken naar aanleiding van het rapport
  - E-mail
- Beroepsmatige informatie over het kind omtrent zijn verzorging en opvoeding zal de school niet uit zichzelf verstrekken aan de ouder zonder gezag. Deze moet hierom uitdrukkelijk vragen aan de directeur of de leerkracht. Dit kan anders zijn als de rechter anders besloten heeft: de school hoeft geen informatie te verstrekken aan de ouder zonder gezag als een rechterlijke beschikking kan worden getoond waarin het recht op informatie is beperkt. Zonder tegenberichten van één of beide ouders zal de school alle informatie omtrent de ontwikkeling van het kind aan beide ouders mededelen.

- De school zal nieuwe partners of stiefouders niet beschouwen als gesprekspartner van de school tenzij beide ouders schriftelijk kenbaar maken aan de school dat dit akkoord is.
- In de regel worden rapportgesprekken twee keer per jaar gevoerd voor beide ouders tegelijk. Indien uitdrukkelijk en aantoonbaar gewenst door de ouders, kan de school besluiten de oudergesprekken met elke ouder apart te voeren.
- De school blijft tijdens de echtscheiding het belang van het kind voorop stellen en altijd handelen in het belang van de ontwikkeling van het kind. De school komt niet in de rol van hulpverlener, maar zal wel contact opnemen met of doorverwijzen naar hulpverlening als dit nodig blijkt.

Wat mag de school van ouders verwachten?

Van ouders mag verwacht worden dat zij de school tijdig op de hoogte stellen van een echtscheiding en de school met behulp van de vragenlijst uit bijlage 4 voorziet van belangrijke en de meest actuele gegevens op het gebied van:

- persoonlijke gegevens zoals adres, telefoonnummer, e-mailadres en dergelijke
- woonsituatie van het kind
- zorg- of omgangsregeling
- gezag situatie
- het ouderschapsplan
- bijzonderheden over de verstandhouding tussen beide ouders

De school verwacht van beide ouders dat ze contact opnemen met de leerkracht van het kind als ze vermoeden dat het kind zich niet goed ontwikkelt of als zich op andere wijze problemen voordoen.

Doorgaande zorglijn naar voortgezet onderwijs

Om continuïteit te borgen in de zorg en begeleiding van leerlingen bieden wij een doorgaande zorglijn van primair onderwijs naar voortgezet onderwijs. Belangrijke informatie over de ontwikkeling van een kind en belangrijke handelingsadviezen voor bijvoorbeeld kinderen bij wie ontwikkelingsproblemen vastgesteld zijn als gevolg van een echtscheiding, dragen we over naar het voortgezet onderwijs. We onderhouden een goed contact met het voortgezet onderwijs in de regio over de overdracht van de gegevens. Naast een schriftelijke overdracht, zorgen we ook voor een 'warme', persoonlijk toegelichte overdracht. Diverse leden van school en/of het zorgteam spelen een belangrijke rol bij de overdracht van deze informatie. Zij leveren een bijdrage aan:

- Het vroegtijdig bepalen welke leerlingen begeleid moeten worden in VO;
- Het opstellen van handelingsadviezen voor aanpak en begeleiding van deze leerlingen;
- Het bespreken van leerlingen aan begin van het schooljaar op VO;
- Het bieden van hulp naar jeugdzorg of andere voorzieningen;
- In overleg met school en ouders overdragen van aanvullende dossierinformatie naar VO;
- Coaching of intensiever begeleiding van leerlingen en ouders die kwetsbaar zijn;
- Uitwisseling tussen ZorgAdviesTeams (ZAT's) in primair en voortgezet onderwijs in de regio over gehanteerde werkwijzen en procedures.

Evaluatie van het beleid echtscheiding

Echtscheiding vinden wij een belangrijk onderdeel dat hoort bij de invoering en het handhaven van een beleid. Ook het beleid 'omgaan met echtscheiding' zullen we (tussentijds) evalueren. In deze evaluaties bekijken we enerzijds hoe de uitwerking van het beleid verloopt in de praktijk, welke successen er al zijn geboekt en wat het beleid anderszins heeft opgeleverd (wat merken we aan de reacties van de kinderen en van de ouders) maar ook welke problemen we tegenkomen, welke zaken goed of minder verlopen en welke zaken bijstelling nodig hebben.

Tijdens de eerste weken van de invoering evalueren we frequent. Als het beleid wat langer draait, laten we de evaluaties wat minder vaak terug komen. We bespreken in het team wat op dit punt de behoeften van de leerkrachten zijn.

Gezien het belang van het beleid 'school en echtscheiding' zorgen we ervoor dat 'omgaan met echtscheiding' een levend onderwerp is en echt op de agenda blijft staan. We organiseren zo nu en dan een themavergadering over echtscheiding.

Bijlage 1:

Verwerkingsvormen en achtergrondinformatie

- <http://www.kiesinfo.com>
- <Http://scheidingen.nl/kosten.html>
- Centrum voor jeugd en gezin Helmond (0800-5566555) gratis
- <http://www.ouders-uit-elkaar.nl>
- www.rvr.org

kindertelefoon: 0800-0432 of www.kindertelefoon.nl

Boeken:

Martine Delfos	Ik ga naar papa!
Nicoline Wisse Smit	Julia heeft twee huizen
Riet Fiddelaers-Jaspers	ik hoor bij jullie allebei
Riet Fiddelaers-Jaspers	zakboekje voor echtscheidingskinderen
E. Kant en M. Hardick	EHBS (eerste hulp bij scheiding)
L. Groenhuijsen	Dees, een vader en een viool
Afke Huitema	W-auw
	Werkboekje - bang boos blij
D. Steggink	Kamil de groene kameleon
J. van Dijk	ik & co (jonge kinderen)
J. van Dijk	ik & zo!

Bijlage 2: Groepsinventarisatie echtscheiding

Groepsinventarisatie echtscheiding

(s-schijf/interne begeleiding/echtscheiding/groepsinventarisatie)

Groep: leerkracht: datum van invullen:

Naa m leerli ng	Regeli ng mbt gezag	Woonsitu atie	Relat ie oude rs	Relatie leerkracht/le erling	Relatie leerkracht/o uders	Signal en	Apar t rapp ort nodi g?	Apart ouderges prek nodig?	Open heid situati e

Bijlage 3: schoolbrede inventarisatie echtscheiding

Schoolbrede inventarisatie echtscheiding

(s-schijf/interne begeleiding/echtscheiding/schoolbrede inventarisatie)

Groep: leerkracht: datum van invullen:

Naam leerling	groep	Regeling mbt gezag	Woonsituatie	Relatie ouders	Relatie leerkracht/leerling	Relatie leerkracht/ouders	Signalen	Apart rapport nodig?	Apart oudergesprek nodig?	Openheid situatie

Bijlage 4: Vragenlijst naar aanleiding van de scheidingsmelding

Deze vragenlijst is ingevuld door: _____

De moeder/vader van _____

Correspondentie/persoonlijke gegevens

KIND	
Naam leerling	
Groep leerling	
MOEDER (indien gewijzigd)	
Achternaam moeder	
Voornaam moeder	
adres	
Postcode en woonplaats	
Telefoon/mobiel	
E-mail	
VADER (indien gewijzigd)	
Achternaam vader	
Voornaam vader	
adres	
Postcode en woonplaats	
Telefoon/mobiel	
E-mail	

Situatie voor de scheiding

De ouders waren voor de scheiding/ decohabitatie/ ontbinding:

- a. getrouwd
- b. geregistreerd partner
- c. samenwonend
- d. anders, namelijk.....

Echtscheidingsprocedure

De echtscheidingsprocedure is verlopen op:

- a. eenzijdig verzoek (convenant/ouderschapsplan)
- b. gemeenschappelijk verzoek advocaat/bemiddelaar (convenant/ouderschapsplan)
- c. gemeenschappelijk verzoek (psycholoog-)mediator (convenant/ouderschapsplan)

Gezag na de scheiding

De gezagsituatie is als volgt geregeld:

- a. beide ouders hebben het gezag
- b. alleen de moeder heeft het gezag
- c. alleen de vader heeft het gezag
- d. anders, namelijk.....

Verblijfplaats kind

De gewone verblijfplaats van het kind volgens de Gemeentelijke Basis Administratie (BGA) is bij:

- a. moeder
- b. vader

- c. anders, namelijk.....
- d. adresgegevens:

Zorg-of omgangsregeling

is er sprake van een zorg-of omgangsregeling van het kind met de ouder bij wie het kind niet staat ingeschreven in de GBA?

- a. ja
- b. nee

U geeft als ouders uitvoering aan de onderstaande zorg- of omgangsregeling:

Oneven week	Voor school	Middag	Na school
Maandag	Moe/va/bsa/anders	Moe/va/bsa/anders	Moe/va/bsa/anders
Dinsdag			
Woensdag			
Donderdag			
Vrijdag			
Even week	Voor school	Middag	Na school
Maandag	Moe/va/bsa/anders	Moe/va/bsa/anders	Moe/va/bsa/anders
Dinsdag			
Woensdag			
Donderdag			
Vrijdag			

Heeft de rechter een van de ouders het recht op omgang met het kind ontzegd?

- a. nee
- b. ja, namelijk de moeder
- c. ja, namelijk de vader

Eventuele toelichting: _____

Informatieverstrekking

Heeft de rechter een van de ouders het recht op informatie betreffende het kind ontzegd?

- a. nee
- b. ja, namelijk de moeder
- c. ja, namelijk de vader

Eventuele toelichting: _____

Gesprekken op school

Gesprekken over de schoolontwikkeling van uw kind zullen in principe met beide ouders plaatsvinden. U zult daarvoor gezamenlijk worden uitgenodigd. Als u liever afzonderlijke gesprekken wilt, dus zonder de andere ouder erbij, dan kunt u dat hieronder aangeven.

Bijzondere omstandigheden

Als er bijzondere omstandigheden zijn waarvan de school volgens u op de hoogte moet zijn, kunt u deze hieronder thematisch aangeven. In gesprek met de leerkracht kun u een en ander toelichten.

Doorgeven van wijzigingen:

We verwachten dat u eventuele wijzigingen, toekomstige wijzigingen zo snel mogelijk doorgeeft aan de

school. Neem in dit geval contact op met de leerkracht van uw kind.

Aldus naar waarheid ingevuld

U ontvangt een kopie van deze ingevulde vragenlijst. Deze originele vragenlijst wordt op de school bewaard.

Naam ouder:

Plaats:

Datum:

Handtekening:

Bijlage 5: Tips voor ouders om je kinderen bij echtscheiding te helpen

1. Wees eerlijk

Laat je kind niet denken dat alles goed gaat als dat niet zo is. Kinderen merken als een ouder iets probeert te verbergen, ook al denk je op deze manier hun gevoelens te sparen. Kinderen hebben behoefte aan eenvoudige eerlijke antwoorden die zij kunnen begrijpen, zonder dat je iemand de schuld geeft of slecht maakt.

2. Laat uw kind weten dat het niet zijn fout is

Alle kinderen veronderstellen dat het hun schuld is waarom jullie als ouders uit elkaar zijn gegaan. Bij kinderen is het belangrijk dat je als ouder rustig en herhaaldelijk zegt dat de scheiding een keus van jullie zelf is geweest, en dat het niks met hen te maken heeft.

3. Luister aandachtig

Kinderen hebben vele vragen, emoties en zorgen over de scheiding. Luister eens naar je kinderen, zonder dat zij telkens onderbroken worden. Zij moeten hun gevoelens en gedachten kwijt kunnen.

4. Laat je kind weten dat het OK is, hoe het ook reageert

Elk kind kan weer anders reageren op een scheiding. Zo zijn er kinderen die hun verdriet, woede of verwarring verbergen omdat ze hun ouders niet nog meer willen opzadelen met problemen. Laat je kind weten dat het belangrijk is om hun gevoelens te uiten en dat je het niet erg vindt als hij/zij een keer heel boos of verdrietig is.

5. Laat je kind weten dat het normaal is dat hij wenst dat jullie als ouders weer samenkomen

Kinderen kunnen zich schamen over het feit dat ze toch willen dat hun ouders weer bij elkaar zullen komen. U kunt uw kind uitleggen dat het heel gewoon is dat zij dit hopen en graag willen, maar dat dit niet meer zal gebeuren.

6. Stel uw kind gerust omtrent zijn persoonlijke veiligheid

Veel kinderen zijn bezorgd of er na de scheiding nog wel voldoende eten zal zijn, of zij nog wel onderdak en kleding zullen hebben, en hoe het nu zal aflopen met de ouder die weggaat. Kinderen die leven met alleenstaande ouders hebben vaak extra behoefte aan het gevoel van veiligheid en geruststelling van de ouder. Geef dus als ouder aan dat je je kind (eren) beschermt tegen brand, inbrekers, geesten en allerlei andere dingen waar het kind angstig voor kan zijn.

7. Vraag uw kind naar vriendjes waarvan de ouders ook gescheiden zijn

Dit is een goede manier om te horen wat de zorgen van uw kind zijn. Dit geeft je de mogelijkheid om misvattingen op te ruimen en uw kind te laten weten dat er ook andere kinderen zijn die dit hebben meegemaakt.

8. Plaats uw kind niet in het midden of tracht het niet te dwingen om partij te kiezen

Zeg niets negatiefs over uw ex-partner als uw kind het kan horen. Laat uw kind geen boodschappen overbrengen naar uw ex. Het is heel belangrijk dat kinderen van beide ouders evenveel kunnen blijven houden. Als een kind hier geen ruimte in krijgt zal het kind zich beginnen terug te trekken, beginnen te liegen en uiteindelijk vaak depressief worden, doordat zij het gevoel hebben dat zij er tussen in staan.

9. Besteed zelf tijd met vrienden die om u geven

Een ondersteunend netwerk kan verhinderen dat uw kind bewust of onbewust uw vertrouweling wordt. Dit kan ervoor zorgen dat het kind zich verantwoordelijk voor u gaat

voelen voor uw emotionele welzijn. Dit belemmert zijn eigen ontwikkeling. Ook is het voor u zelf goed om soms uw hart even te kunnen luchten en tijd voor u zelf in te plannen.

10. Lees samen een boek over echtscheiding en bespreek dit

Dit zal u helpen om uw kind belangrijke aspecten uit te leggen en anderzijds kan het uw kind helpen om vragen te formuleren waarvoor het de woorden niet kon vinden.